

Порівняльний аналіз Порядку проведення державної атестації наукових установ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 570, та попереднього Положення про державну атестацію науково-дослідних (науково-технічних) установ

1. У новому Порядку збережено, в основному та за певною несуттєвою редакцією, лише окремі визначення Положення, які стосуються, зокрема, мети та предмету державної атестації (пп. 1, 3 Порядку та п. 1 Положення), періодичності проведення державної атестації – не рідше одного разу на п'ять років (відповідно п. 5 та п. 2), напрямів, за якими здійснюється оцінювання або визначення ефективності діяльності наукової установи (відповідно п. 2 та п. 1), відомостей про діяльність наукової установи, що мають містити інформаційні матеріали або анкети для проведення державної атестації (відповідно п. 9 та п. 6).
2. Водночас новий Порядок суттєво змінює не тільки механізм і процедуру проведення державної атестації, але й її наслідки в залежності від атестаційної оцінки. Так, введена залежність строку дії атестації (п'ять, три, два або один рік) від тієї класифікаційної групи (однієї з чотирьох), до якої за результатами атестації буде віднесена наукова установа. При цьому установа, віднесена до IV класифікаційної групи і атестована, відповідно, на один рік, не має право на повторну атестацію, а засновник установи зобов'язаний протягом року вжити заходів щодо її реорганізації або ліквідації (п. 18 Порядку).

(Довідково. У статті 11 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», присвяченій державній атестації наукових установ, не має жодних положень щодо строків, на які може бути атестована установа. Визначено лише (частина 1 статті 11), що атестація державних установ «проводиться в обов'язковому порядку не менше одного разу на п'ять років».

Натомість, стаття 12 зазначеного закону, присвячена Державному реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави, встановлює, що наукові установи включаються до цього реєстру «строком до п'яти років у межах строку, визначеного за результатами державної атестації».

За існуючою досі практикою, яка не суперечила Положенню, наукова установа атестувалася на строк 5 років незалежно від визначених при атестації категорії та рейтингу, або, і такі випадки в НАН України мали місце, отримувала негативну оцінку, що було підставою для припинення її діяльності. Водночас, до вищезазначеного Державного реєстру, наукові установи НАН України включалися, за рішеннями відповідної комісії при МОН, на строк від 1 до 5 років і незалежно від результатів атестації).

3. Серед інших новацій Порядку:

- можливість проведення дострокової державної атестації наукових установ за ініціативи МОН, інших центральних органів виконавчої влади, національних академій наук, до сфери управління яких належить наукові установи (п. 5 Порядку);
- проведення державної атестації відповідно до «методики оцінювання ефективності наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності наукових установ під час проведення державної атестації» (п. 5 Порядку);
- застосування специфічних показників і диференційованих вагових коефіцієнтів, які визначаються у методиці, для врахування специфіки різних галузей наук та особливостей діяльності наукових установ різного профілю (п. 17 Порядку);
- подання науковою установою до МОН заявки на проведення її державної атестації (п. 8 Порядку);
- формування експертної комісії з проведення державної атестації, експертних груп за відповідним напрямом (наукової, науково-технічної, інноваційної) діяльності, а також тимчасової комісії за необхідності перевірки поданої науковою установою інформації за місцем її розташування (пп. 5, 10, 12 Порядку);
- отримання науковими установами, що пройшли державну атестацію, свідоцтва про державну атестацію за встановленою формою (п. 19 Порядку);
- непоширення дії Порядку на державну атестацію вищих навчальних закладів у частині провадження ними наукової (науково-технічної) діяльності (п. 1 Порядку).

4. Новий Порядок суттєво підвищив роль Міністерства освіти і науки в проведенні державної атестації.

У Положенні на МОН покладалося лише:

- організаційно-методичне забезпечення державної атестації (п. 3 Положення);
- розроблення та затвердження форми анкети з відомостями про діяльність наукової установи (п. 7 Положення);
- формування експертної комісії у випадку, коли певна установа, яка підлягає галузевій експертизі, не належить до сфери управління центрального органу виконавчої влади (п. 8 Положення);
- затвердження положення про міжгалузеву робочу групу та її складу, а також подання на розгляд цієї групи затверджених в установленому порядку

результатів галузевої експертизи та результатів експертизи установ, які перебувають у віданні національних академій наук (п. 11 Положення).

За новим Порядком МОН:

- здійснює керівництво системою державної атестації та забезпечує проведення державної атестації наукових установ будь-якої форми власності та підпорядкування (п. 6 Порядку), при цьому однією із складових системи державної атестації є сукупність експертних груп та експертна комісія, що проводять державну атестацію (п. 7 Порядку);
 - затверджує положення про експертні групи та експертну комісію з проведення державної атестації, персональні склади цих груп і цієї комісії (п. 5 Порядку), а також персональні склади тимчасових комісій (п. 12 Порядку);
 - реєструє подані науковими установами заявки на проведення державної атестації та інформаційні матеріали і передає їх експертним групам за відповідним напрямом діяльності наукових установ (п. 10 Порядку);
 - затверджує показники та форму картки експертного оцінювання ефективності діяльності наукової установи (п. 13 Порядку), форму експертного висновку експертної групи (п. 14 Порядку) і форми висновку про результати державної атестації, який готується експертною комісією (п. 15 Порядку);
 - затверджує висновок експертної комісії (п. 15 Порядку) і видає свідоцтво про державну атестацію наукової установи (п. 19 Порядку).
5. Національну академію наук, національні галузеві академії наук, а також інші (за винятком МОН) центральні органи виконавчої влади, до сфери управління яких належать наукові установи, за новим Порядком фактично виключено з процесу державної атестації.

У Положенні визначалося, що:

- організаційно-методичне забезпечення державної атестації наукових установ Національної академії наук, національних галузевих академій наук покладається на президії цих академій (п. 3 Положення), при цьому зазначені президії встановлюють порядок проведення експертизи поданих на атестацію анкет наукових установ, а також затверджують результати експертизи (п. 10-1 Положення);
- галузева експертиза наукових установ проводиться експертною комісією, утвореною центральним органом виконавчої влади, до сфери управління якого належить установа (п. 8 Положення), при цьому результати

експертизи розглядаються та затверджуються колегією цього органу (п. 10 Положення).

Новим Порядком функції Національної академії наук, як і національних галузевих академій наук, центральних органів виконавчої влади, до сфери управління яких належать наукові установи, обмежено лише:

- участю у розробленні методики оцінювання ефективності оцінювання ефективності діяльності наукових установ під час проведення державної атестації (п. 5 Порядку);
- здійсненням організаційно-методичного супроводження державної атестації (п. 6 Порядку). При цьому зміст цього супроводження не розкривається;
- делегуванням представників до складу експертних груп і експертної комісії (пп. 11 і 15 Порядку);
- ініціюванням проведення дострокової державної атестації наукових установ (п. 5 Порядку).